

ACȚIUNI MILITARE PE DUNĂRE, ÎN ZONA HÂRȘOVA ȘI SILISTRA, ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI PENTRU INDEPENDENȚA ROMÂNIEI (1877-1878)

Dunărea, graniță între România și Imperiul Otoman, a constituit, în timpul războiului din 1877-1878, un obstacol natural pe care armatele ruso-române trebuiau să-l treacă iar armatele otomane să-l apere. S-au executat, de ambele părți lucrări genistice, au fost întărite cetățile și redutele cu trupe de infanterie, cavalerie și artilerie, au fost aduse nave de război.

Pe malul stâng al Dunării, respectiv al bratului Borcea, se afla armata română alcătuită din două batalioane de dorobanți, un escadron de călărași, milițiile și artileria, în total circa 3600 militari. Flota fluvială română era inexistentă în această zonă. ¹⁾

Tot pe malul drept al Dunării se realizează și concentrarea armatei ruse. ²⁾ În zona care face obiectul comunicării noastre, au fost dislocate unități ale corpurilor 4, 8 și 11 armată, între Oltenița și Hârșova și ale corpurilor 7, 14 armată, între Hârșova și vărsarea Dunării în mare. Aveau misiunea să oprească debarcarea otomană pe țărmul românesc al Dunării. ³⁾ Unitățile militare rusești au suferit numeroase modificări care nu ne permit să stabilim cu precizie numărul ostașilor ruși aflați în zona Ialomița. Din raportul comandantului Corpurilor rusești din România, din 15/27 decembrie 1877, aflăm că în zona Călărași Ciocănești erau staționați circa 11.000 soldați, 3100 cai, 42 piese de artilerie ⁴⁾, concentrate aici pentru a preîntâmpina un atac otoman din cetatea Silistra.

Țărmul dobrogean al Dunării, la declanșarea războiului, era ocupat de armata Imperiului Otoman care dispunea de două mari cetăți, Hârșova și Silistra, numeroase unități și tehnică militară, o puternică flotă de război. Forțele militare otomane terestre erau alcătuite din patru escadroane și cinci baterii la Silistra, două batalioane și două baterii la Rasova sub comanda lui Selim pașa, comandantul Cetății Silistra, trei batalioane, două escadroane, o baterie la Hârșova, două escadroane la Cernavodă sub comanda lui Ali pașa, comandantul trupelor din adâncimea frontul dobrogean. La acestea se mai adaugă șapte batalioane de miliție, de câte 1000 oameni, foarte bine echipați și organizați pentru a asigura paza Dunării. ⁵⁾

Flotila fluvială otomană, din zona care face obiectul comunicării, era compusă din o canonieră – cuirasată, cinci canoniere din lemn și două monitoare. La Hârșova erau ancorate canoniera fluvială Fet-ul-Izlam, canonierele din lemn Accapu Hajredin, la Silistra canonierele din lemn Islahat, Varna și Huma-Şefket, monitoarele Bekvirdilem și Iscodra. ⁶⁾ Însă tot acest efectiv militar otoman a rămas în defensivă, nu și-a coordonat acțiunile, nu au colabo-

rat astfel că armata ruso-română realizează acțiunile ofensive, ce vizau debarcarea la S de Dunăre. Folosim pentru a demonstra inactivitatea unităților militare otomane, concluzia lt. Eugeniu Botez și K. Nicolae, buni cunoscători ai operațiunilor militare din timpul, războiului de independență, care afirmau „Grație bogatului material plutitor ce aveau turcii, se puteau, în scurt timp, construi poduri la Silistra și Turtucaia asigurând-și comunicațiile prin toată flota de pe Dunăre, întrunită în această regiune, puteau să aștepte armata rusă (la N de Dunăre – n.n.) și să zdrobească rând pe rând diferitele coloane izolate ...”⁷⁾ Însă toate aceste operațiuni nu a avut loc și comandantul ruso-român și-a realizat în liniște planul inițial de luptă.

Pentru îndeplinirea obiectivelor propuse prin planul de campanie comandamentul ruso-român a acționat pentru fragmentarea și nimicirea flotei otomane de pe Dunăre, mult mai numeroasă și mai bine înzestrată. În prima fază s-a acționat pentru instalarea unor baraje de mine (torpile) pentru a opri patrularea navelor otomane de război pe Dunăre, concentrarea acestora în punctele Barboși și Zimnicea unde se construiau podurile pentru debarcarea în Dobrogea și Bulgaria.

Construirea podului de la Barboși-Brăila, impunea instalarea unor baraje de torpile în amont și în aval de această lucrare. Au fost instalate mai întâi barajele de mine de la Reni. Era necesară închiderea brațului Măcin în fața satului Gura Ialomiței și înspre cetatea Hârșova. Prima încercare are loc la 20 mai / 1 iulie - 23 mai / 4 iunie 1877, la acțiune au participat navele românești „Fulgerul” și „Rândunica”. Pe uscat au fost trimise dinspre Brăila spre Gura Ialomiței – Piuă Pietrei un regiment de infanterie, o baterie de 90 mm și o unitate de cazaci. Acestea nu reușesc să ajungă la timp în zonă datorită drumului desfundat de pe itinerariul Brăila – Pârlita – Gura Ialomiței, iar de aici spre Piuă Pietrei, pe malul Dunării, sub focul navelor de război otomane staționate în fața schelei Gura Ialomiței și a ostroavelor Gâsca Mare și Gâsca Mică. Din această cauză unitățile militare terestre nu au de executat lucrări genistice care să le asigure instalarea bateriilor ce urmau să sprijine cu foc navele de război românești, care trebuiau să instaleze barajul de mine. Pentru a suplini lipsa artileriei au fost trimise de la Brăila, în ajutor, în ziua de 21-22 mai / 2-3 iunie șalupele cu aburi (rusești) „Xenia”, „Țarevna” și „Dzigit” , care reușesc împreună cu navele românești să țină departe de țărm vasele de război turcești. Trupele de uscat efectuează lucrări genistice ce le permit instalarea celor patru tunuri, în apropierea albiei Dunării, la S de satul Gura Ialomiței. În noaptea de 22-23 mai / 3-4 iunie 1877, navele „Rândunica” și „Xenia” au atacat vasele de război turcești din ostroavele Gâsca Mare și Gâsca Mică, acestea nu primesc lupta și se retrag înspre cetatea Hârșovei fiind apărate de tunurile cetății, având posibilitatea să revină după retragerea trupelor române de la Gura Ialomiței. Acțiunea nu a fost bine coordonată și de aceea vasele de război rusești și românești se reintorc în portul Brăila, fără a instala barajul de torpile.⁸⁾

Se inițiază o nouă incursiune, în zilele de 7/19 – 8/20 iunie 1877, mult mai bine sprijinite de trupele de uscat și artilerie bine fixate la sol și aduse și mai aproape de locul unde trebuia instalat barajul, pe un grind aflat în apropierea albiei fluviului, poziție din care controlau, cu foc de artilerie și infanterie, albia fluviului. La manevre au participat navele de război „Fulgerul” (pe care se afla maiorul Ion Murgescu), „Rândunica”, „Xenia”, „Dzigit”, bastimentul „Zagrajdanie” care remorca și patru bărci cu torpile. În seara zilei de 7/19 iunie 1877, după sosirea la Gura Ialomiței observând prezența a două vase de război otomane pe brațul Vâlcu, pentru a le izola, au instalat în fața satului Gropeni un baraj de mine. În dimineața zilei de 8/20 iunie 1877, vasele ruso-române atacă portul Hârșova, obligând navele de război otomane să rămână în radă. Artileria otomană din cetatea Hârșova deschide focul asupra navelor de război ruso-române, însă tragerile artileriei otomane nu-și ating ținta, ele fiind protejate de ostrovul Gâsca Mare. În aceste condiții în după amiaza zilei de 8/20 iunie 1877, a fost instalat, fără incidente, barajul de mine în dreptul satului Vadul Oii. În ziua de 9/21 iunie 1877, navele românești „Fulgerul”, și „Rândunica” execută o incursiune pe brațul Măcin, resping două șalupe otomane pline cu ostași, după care au instalat un baraj de mine în amonte brațului Măcin. Paza barajelor de mine a fost în seama a două bărci dotate cu tunuri, sprijinite de infanteria și artileria rusă instalate la S de Gura Ialomiței, cu misiunea să supravegheze mișcarea navelor de război otomane.”

Barajele de mine, instalate de flota ruso-română în zona Gura Ialomiței – Hârșova – Vadu Oii – Brațul Măcin, au închis navigația pentru navele otomane între Hârșova și Brăila, dând posibilitatea trupelor ruse să-și construiască în liniște podul de la Barboși. Debarcarea în Dobrogea, efectuată la 9-10/21-22 iunie 1877, s-a desfășurat fără amenințarea flotei otomane (ce depășea cu mult ca număr și forță de foc flota ruso-română) care dacă ar fi circulat liber ar fi făcut imposibilă debarcarea în Dobrogea).

Operațiunile militare din zona Silistra-Călărași cunosc o primă etapă, perioada aprilie-decembrie 1877, cea a organizării frontului și a acțiunilor pentru acoperirea țărmului Dunării, pentru a interzice invazia otomană și transformarea teritoriului național în teatru de război. A doua etapă, ianuarie 1877, este marcată de operațiunile militare desfășurate de armata română pentru cucerirea redutei Chiciu și a cetății Silistra, operațiuni întrerupte de armistițiul ruso-turc din 23 ianuarie/4 februarie 1878.

În prima etapă unitățile militare rusești sprijinite de unitățile militare române aflate în zona Călărași, au executat lucrările genistice, pentru fixarea infanteriei și artileriei la sol, după care au executat, în ziua de 2/14 mai 1877, un atac asupra insulei din fața orașului Călărași, unde era cantonată o unitate de avangardă a turcilor din Silistra, care ridicaseră aici redute și tranșee pentru artilerie și infanterie, amenințând permanent orașul Călărași.¹⁰⁰ În 23 septembrie / 5 octombrie 1877 - 27 septembrie / 9 octombrie 1877 unitățile

militare rusești execută cu ajutorul unor mici detașamente, operațiuni de recunoaștere pe malul drept al Dunării, în dorința de a ști capacitatea de luptă a unităților turcești din zonă și dacă era posibil să se realizeze un cap de pod pentru operațiunile de cucerire a cetății Silistra. Însă ambele acțiuni au eșuat unitățile militare ruse fiind obligate să se retragă, spre Călărași–Ciocănești sub focul nimicitor al artileriei din Silistra ¹¹⁾ și al navelor de război otomane ¹²⁾.

În 15/27 octombrie 1877, turcii din Silistra reușesc să treacă un detașament militar pe malul stâng al Dunării și să ocupe reduta Chiciu, pe care o consolidează printr-o nouă acțiune, desfășurată la 17/29 octombrie 1877, tot în aceeași zi turcii ies din reduta Chiciu, sprijiniți cu foc de un monitor, precum și de către 500 de ostași turci, aduși cu vase de război. Atacul este îndreptat înspre satul Mănucu (azi Grădiștea – în jud. Călărași), încercând, astfel să invăluie garnizoana Călărași prin partea de vest. Luptele au durat trei ore iar unitățile militare rusești au trebuit să dea dovadă de multă energie pentru a opri ofensiva turcă și ai obliga pe cei 500 de ostasi turci să se întoarcă pe malul drept al Dunării. Reduta Chiciu a rămas în mâinile turiclor. La operațiunile militare din aceste zile au participat militari din compania a 5-a și a 6-a din regimentul Omsk, sprijiniți de husarii din regimentul Sumsky, au avut doi morți și 12 răniți. ¹³⁾

Operațiunile militare din această etapă au fost executate de unitățile otomane din Silistra precum și de către unitățile militare din Călărași în scopul cunoașterii forței militare a adversarului și în încercarea de a mobiliza armata adversă pentru a nu fi trimisă pe teatrele principale de luptă.

Odată cucerită Plevna, victoria finală a armatei ruso-române era incontestabilă.

Pentru a grăbi ziua victoriei s-a hotărât ca armata rusă să-și continue ofensiva pe direcția Sofia-Adiranopol-Istanbul, iar armata română să zdrobească turpele otomane din N Bulgariei, pentru a asigura spatele și flancul armatei rusești.

Divizia a III-a, după escortarea prizonierilor de la Plevna la București, a primit misiunea să asigure țărmul stâng al Dunării între Giurgiu și Călărași și să înlocuiască unitățile militare rusești din zona mai sus amintită. Deplasarea diviziei, de la București spre Călărași, începe la 31 decembrie 1877/12 ianuarie 1878 și se încheie, în linii generale, în ziua de 13/25 ianuarie 1878. ¹⁴⁾ Unele iunități militare au sosit la Călărași chiar în ziua încheierii armistițiului ruso-turc.

În zona Călărași au fost aduse următoarele unități: regimentele 3 linie, 5 și 8 dorobanți, 3 și 7 călărași, 4 artilerie cu bateriile 2-3-5 și batalionul 1 vânători. Misiunea lor era respingerea turcilor instalați în reduta Chiciu și pregătirea atacului pentru cucerirea cetății Silistra. ¹⁵⁾

În ziua de 10/22 ianuarie 1878, maiorul G.A. Ulescu din regimentul 3 linie, execută, având la dispoziție un mic detașament, o acțiune de

recunoaștere a redutelor turcești din fața Silistrei, respectiv reduta Chiciu. Din raport rezultă „În fața Silistrei este o redută mare (Chiciu – n.n.), această redută este ocupată de armata turcă, care are și artilerie, alături de ea mai este și una mai mică, dar această redută nu este ocupată de nimeni”¹⁶⁾. Incursiuni de recunoaștere au mai fost organizate și în zilele de 11/23 ianuarie și 12/24 ianuarie 1878, care au evidențiat faptul că armata turcă este bine așezată la sol. În ziua de 13/25 ianuarie 1878, turcii răspund cu o incursiune ofensivă asupra Călărașului respinsă cu multă vigoare de ostași regimentului 8 dorobanți.¹⁷⁾

„La 14/26 ianuarie 1878, orele 6.30 dimineata, raporta colonelul Ștefan Șisman, comandantul regimului 8 dorobanți, turcii au început un foc de salve din fortul cel mare care este situat pe pământul nostru (reduta Chiciu – n.n.), trăgând în același timp și artileria vreo șapte obuze, aceste focuri n-au ținut decât vre-o șapte minute, la care s-a răspuns și de trupele noastre din tranșee, asemenea pe la 8.30 artileria inamică din Silistra a început a trage spre orașul Călărași și că bombardarea urma. La 9.30 mi-a raportat că inamicul a ieșit din fort și a înaintat 2 km spre Călărași, bombardarea urma, trupele turcești trecea Dunărea pe gheață și obuzele veneau și spre trupele noastre, pentru toate acestea se luă și măsurile necesare de apărare”. Rezistența ostașilor români, și ineficacitatea artileriei din Silistra a determinat pe turci să se retragă în reduta Chiciu, însă pe la orele 12.45 turcii au ieșit din nou „din fortul ce este pe pământul nostru și a mers să atace trupele din tranșee, în acest timp comandantul batalionului luând dispozițiile necesare pentru apărare, a lăsat pe inamic de s-a apropiat până la 400 m, întâmpinându-i cu focuri de salve foarte vii și după o luptă aproape de trei quarturi de oră, trupa inamică a început a lua la fugă retrăgându-se în fort, iar în timpul acestei lupte artileria inamică trăgea focuri de baterie din toate porturile, după retragerea inamicului lupta a încetat și totul a fost în liniște.”¹⁸⁾

În aceeași zi, regimentul 3 linie a executat o contraofensivă asupra redutei turcești de la Chiciu pe care au cucerit-o obligându-i pe turci să se retragă definitiv pe malul stâng al Dunării.¹⁹⁾

După cucerirea redutei de la Chiciu, acțiunile militare sunt întrerupte. Vremea se încălzește și apele fluviului se dezgheață. Ambele tabere sunt nevoite să-și retragă avanposturile amenințate cu izolarea ca urmare a inundării luncii. Operațiunile de retragere încep în ziua de 18/30 ianuarie 1878. „Dunărea vine mare. Se cere retragerea avanpostului din lunca inundabilă ... După inundație legăturile fiind greu de realizat.” menționa colonelul Ștefan Șisman, comandantul regimentului 8 dorobanți, în raportul său, din 19/31 ianuarie 1878, trimis la comandamentul diviziei. În fața acestei situații se ordonă unitățile române să se retragă pe aliniamentul: Călărași-Cunești-Rasa – Bogata – Ciocănești – Vărăști, pregătindu-se pentru ofensiva din primăvara anului 1878.²⁰⁾ Ofensivă care nu a mai avut loc pentru că între

timp s-a semnat pacea de la San Ștefano. Iar din telegrama trimisă, din Călărași, la 7/19 februarie 1878 de către comandantul regimentului 8 dorobanți, aflăm că „Turcii au părăsit capul de pod de la vadul Silistrei retrăgându-se în cetate. Silistra începe a fi evacuată. După informațiunile ce am, rușii o vor ocupa la 11 curent”²¹ astfel cetatea Silistrei ajunge în mâinile rușilor, folosind-o ca monedă de schimb la viitoarele tratative de pace.

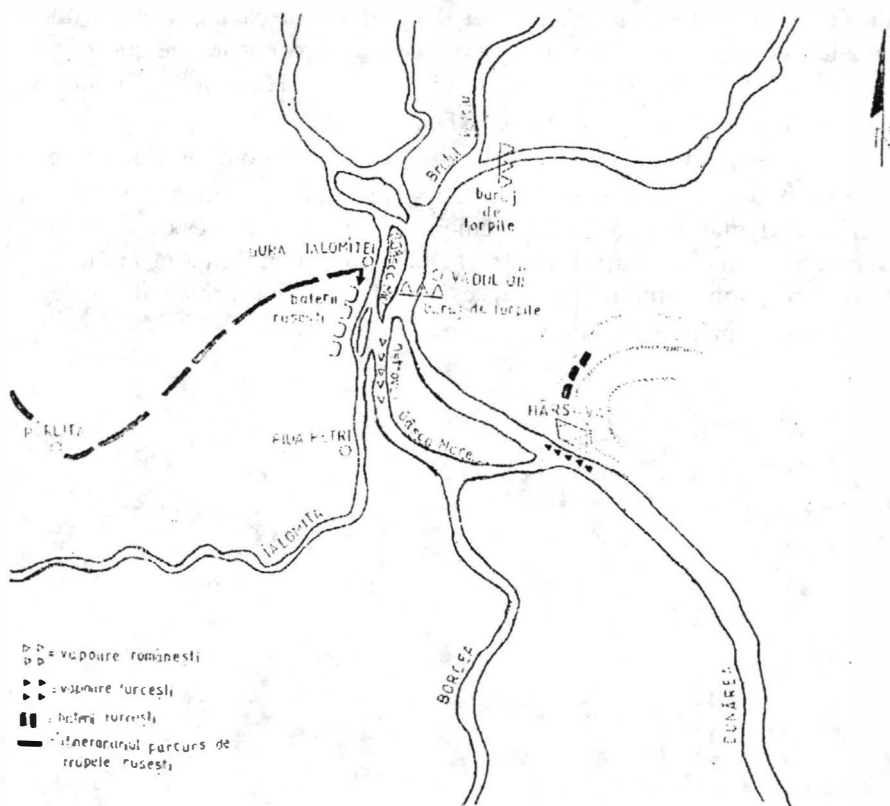
Operațiunile militare desfășurate la Gura-Ialomitei, Hârșova și Călărași - Silistra, la care au participat ostași români și ruși, din marină și infanterie, au contribuit efectiv la succesul debarcării trupelor rusești în Dobrogea și în Bulgaria, la degajarea acțiunilor militare desfășurate pe direcția principală a ofensivei ruso-române de la S de Dunăre.

NOTE

1. **Documente privind istoria României. Războiul de Independență**, vol. II București 1964, p. 154-183 (în continuare DIR. Războiul ...); **Istoricul Războiului 1877-1878, lucrare făcută de mai mulți ofițeri**, partea I, București, 1887, p. 58-61 (în continuare **Istoricul războiului din 1877-1878...**); Lt. E. Botez, K. Nicolae, **Războiul Pe Dunăre**, vol. I, București 1905, p. 25; Constantin Căzănișteanu, Mihail E. Ionescu, **Războiul neamului României. Împrejurări diplomatice și operațiuni militare. 1877-1878**. București 1977, p. 107-112.
2. În conformitate cu prevederile convenției ruso-române din 4/16 aprilie 1877, armata rusă a preluat apărarea sectorului fluvial de la gura Oltului până la vărsarea Dunării în mare, unitățile militare române inclusiv cele din zona Ialomița, s-au retras la V de râul Olt.
3. Lt. E. Botez, K. Nicolae, **op. cit.**, vol. I p. 43; Constantin Căzănișteanu, Mihail E. Ionescu, **op. cit.**, p. 125-127; **Istoricul României**, vol. IV, București, 1964, p. 613-614.
4. Direcția Arhivelor Naționale Arhivele Istorice Centrale, fond Casa Regală, d. 56/1877, p. 29-32 (în continuare DANAIC).
5. **Istoricul războiului din 1877-1878 ...**, p. 58-68; Constantin Căzănișteanu, Mihail E. Ionescu, **op. cit.**, p. 128-129.
6. Nicolae Bârdeanu, Dan Nicolaescu, **Contribuții la istoria marinei române**, București, 1979, p. 175-176; Lt. E. Botez, K. Nicolae, **op. cit.**, vol. I, p. 25.
7. „Flotila de Dunăre, desemnată să întâmpine forțarea fluviului de către inamic se compunea din cinci canoniere cuirasate (cu trei tunuri fiecare), patru monitoare (cu două tunuri) și 12 canoniere necuirsate (patru tunuri fiecare)” cf. Constantin Căzănișteanu, Mihail E. Ionescu, **op. cit.** p. 129.
8. DANAIC, fond Marele Stat Major, d. 701/1877-1878, f. 28-30; Ibidem, fond Al. Cernat, d. 63/1877, f. 24-26; Col. I. Manolescu, **Războiul român-ruso-turc din 1877**, București, 1921, p. 46-48; Lt. E. Botez, K. Nicolae, **op. cit.**, vol. I, p. 48, 64-68.
9. Lt. E. Botez, K. Nicolae, **op. cit.**, vol. I, p. 69-70; Nicolae Bârdeanu, Dan Nicolaescu, **op. cit.**, p. 182-183; **Istoria României**, vol. IV, București, 1964, p. 614-617.
10. **Istoricul războiului din 1877-1878...** p. 165.
11. Căpitanul portului Călărași G. Antoniu, raporta Ministrului de interne la 21 iunie/2 iulie 1877 „În cazarma Silistra peste 50 de tunuri la patru porti ale Silistrei” La 24 decembrie 1876/5 ianuarie 1877, N. Chețu, căpitan al portului Călărași, raporta „În comuna Silistra și alte comune concentrați 13.000 soldați...” Toate acestea demonstrează forța cetății Silistra DANAIC, fond Ministerul Afacerilor Externe, d.1, f. 140 și 279.
12. Lt. E. Botez, K. Nicolae, **op. cit.**, p. 176-178.
13. DANAIC, fost Ministeru de Interne, d. 246/1878, f. 14; DIR. Războiul ..., vol. VIII,

p. 431-434.

14. **DIR Războiul...** vol. VIII, p. 341-343; general Radu Rosetti, **Partea luată de armata română. 1877-1878.** București, 1890, p. 83; *Istoria României* vol. IV, București 1964, p. 628.
15. Idem, **Istoricul războiului din 1876-1878...**, partea a III-a, p. 921.
16. DANAIC, fond Marele Stat Major, d. 246/1878, f. 24.
17. **DIR Războiul ...**, vol. VIII, p. 466, 493, 524 și 554.
18. DANAIC, fond Marele Stat Major, d. 246/1877-1878, vol. I f. 67, 68, 80 și 90; generalul Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 85.
19. **DIR Războiul...** vol. VIII, p. 555-556, vol. X, p. 3,22 și 103; generalul Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 921.
20. **DIR. Războiul...**, vol. IX, p. 36, 55-58, 72; **Istoricul armatei române**, București, 1902, p. 103.
21. DANAIC, fond Marele Stat Major, d. 246/1878, f. 311.

PLANUL OPERAȚIUNILOR PENTRU INSTALAREA BARAJELOR DE MINE DE LA GURA IALOMITEI - VADUL OII - HÂRȘOVA (MAI-IUNIE 1877)

Actions militaires sur le Danube, dans la zone de Hârşova et Silistra, pendant la Guerre pour l'indépendance de la Roumanie (1877-1878)

- Résumé -

Le Danube, frontière entre la Roumanie et l'Empire Ottoman, a constitué pendant la guerre de 1877-1878, un obstacle naturel que les armées russo-roumaines devaient franchir mais que les armées roumaines devaient défendre. Des deux côtés, on a exécuté des travaux de génie, on a fortifié les cités et les redoutes avec des troupes d'infanterie, de cavalerie et d'artillerie, on a fait venir des vaisseaux de guerre. Parmi les vaisseaux de guerre qui ont pris part aux manœuvres se sont distingués: "L'Hirondelle" ("Rândunica"), "L'Eclair" ("Fulgerul"), "Xenia", "Dzigit".

Les opérations militaires déployées à Gura Ialomiiei, Hârşova et Călăraşi - Silistra, auxquelles ont participé des soldats roumains et russes de marine et d'infanterie, ont effectivement contribué au succès du Débarquement des troupes russes en Dobroudja et en Bulgarie, au dégagement des actions militaires déployées dans la direction principale de l'offensive russo-roumaine au Sud du Danube.